

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה ב.

עין משפט נר מצוה

קו א מיי פ"א מהל'
קידוש המשג' ה"ל א:
קו ב ג מיי פ"ג (ופ"ה)
מהל' קידוש המשג'
הלכה טו טז ז יט:

רבינו חננאל (המשך)

יום הכפורים. ומאן דאמר משום ירקיא, אמר, מיתאי איפשר לקביר עמימי, וזן גריס. והביים הללו שאמרו עולא ר' אחא, ראו לומר שעשו אותם בית דין סעד למסורת שכירס שבזן מעברין (כצנין) וכמו שאמרן שעיקר עיבור השנה באביב, ותינון אין מעברין השנה לא מפני גדין ולא מפני טלאין ולא מפני גולות שלא פריחו, ודומן אביבא לא משג' ואקשינן עליהן אם נראה להו, החדש בזמנו, והוא ליל מעברין ליה לאלו משום צורך שנתראה לבית דין לעבר, והתני רבה בר שמואל יכול כשם שמעברין את השנה לצורך, מפני אביב, כך מעברין את החדש לצורך, ת"ל החדש הזה לכם, כזה ראה וקדש. ופריך רבה אין מקדשין לצורך, אבל מעברין החדש לצורך, ותריץ להא דרבה בר שמואל הכי, יכול כשם שמעברין את השנה, על אביב, ואת החדש, לצורך השנה, כך מחסרין החדש את החדש לצורך, ת"ל החדש הזה לכם, כזה ראה וקדש. וכי הא דאמר ר' יוחנן בן לוי מאיימין עליהו כדי לתזור בהן ולא יתקיימו בדריהן ויבטרוהו, אי יבטורין לבית דין, ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו, והוא ליל ל', כלומר אין מאיימין אותו ואמרין ליה החדש והיעידו כי ההוא שנראה לכם ענין כיתא, הלכנה היתה, ומקדשין אותו ביום שלשים אם הוצרכו בית דין לחטור, אלא לא טוחנין עליהו כדי לקדשו בעת שלא נראה בזמנו, כלומר מעברין ולא מחסרין, ואקשינן לרבה איני והא שלח ליה ר' יהודה נשיאה לר' אמי, הווי יודעין שכל שנתו של ר' יוחנן היה מלמדנו, של מאיימין על העדים של חדש שלא נראה בזמנו לקדשו, שאניפ' שלא ראו בעליל אלא ענין כיתא, יעידו כי ראנו. ופריך אבי ואמר הכי, הא דר' יוחנן בן לוי קיימא בכל החדשים וזלתי ניסן ותשרי, ור' יוחנן קיימא בניסן ותשרי וזלתי שאר ירחי, ותבאר לנו דברי אבי כי כך הם דברי פישטו, מתלמוד בבלי, וירא דשקלי וטרי באין מילתא בחתלתל פרק ראוהו בית דין וכל ישראל אסקתו הכי, ולא פליגי, מה דמר ר' יצירה בשם ר' יוחנן בן לוי אין מעמבעין על שלא נראה לקדשו, בשאר ירחי, ומה דמר רבא מעמעין על דבר רבא מעמעין על שלא נראה לקדשו, וןאין

מאי טיבותא (עבדין). שמעברין אלול דמוטב שלא יעברו כדי שלח יהא תרי וימין מספק:
בין מלפניה בין מלאחריה. רצינו מס לא גרס מלפניה דלס חל ראש השנה וסוכות מלפניה תיפוק ליה משום מתיא דמקלע יוס הכפורים צחחד צצצת:

ש"ת ר' יהודה נשיאה רבני אמרי, אין זה רצני יהודה נשיאה שהמיר השמן צפרק אין מעמדין (ע"ד דף לו. וס) שהיה ציני רצ ושמואל דהסוף צנו של ר"ג צן רצני יהודה הנשיא והאי דהכא תלמידו של ר' יוחנן דהוא כייף לרצ ושמואל(א):

הא בניסן ובתשרי. פ"י צקונטרס שהמועדות תלוין צהן מקדשין לצורך צשאר ירחי לא וי"מ איפכא: **ואם היתה שנה מעוברת חמשה.** צערין (דף ט:) פריך והא איכא יומא ו' דתלמין שני משום דכל שנה עודפת ארבעה ימים שמונה שעות תתע"ו חלקים ואותן חלקים מנטרפין ליום שלס לקוף שלשים שנה ומשני משום דליתיה בכל שנה לא קחשיב:

פריך

עברוה לאלול אמר עולא ידעי חברין בבלאי מאי טיבותא עבדין בהדיהו מאי טיבותא עולא אמר משום ירקיא רבי אחא בר חנינא אמר משום מתיא מאי בנייהו איכא בנייהו יו"ב שחל להיות אחר השבת מאן דאמר משום מתיא מעברין ומאן דאמר משום ירקיא לאימת קא בעי להו לאורתא לאורתא טרח ומייתי ולמ"ד משום ירקיא לעבריה משום מתיא אלא איכא בנייהו וי"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מ"ד משום ירקיא מעברין ומאן דאמר משום מתיא בעממי ולמ"ד משום מתיא לעבריה משום ירקיא אפשר בחמימי אי הכי מאי שנא לדין אפילו לדידהו נמי לדין חביל לן עלמא לדידהו לא חביל להו עלמא איני והתני רבה בר שמואל ביכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל והחדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש אמר ר' רבא לא קשיא כאן לעברו כאן לקדשו והכי קאמר יכול כשם שמעברין את השנה ואת החדש לצורך כך מקדשין את החדש לצורך לתלמוד לומר החדש הזה לכם כזה ראה וקדש וכי הא דאמר רבי יהושע בן לוי מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו איני והא שלח ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי הווי יודעין שכל ימיו של רבי יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה ותשרי הא בשאר ירחי רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה רב דימי מנהדרעא מתני איפכא מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מ"ט הא

אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן משום דמזוה לקדש על הראייה איכא דאמרי א"ר נחמן אף אגן נמי תנינא על שני חדשים מחללין את השבת על ניסן ועל תשרי אי אמרת בשלמא לעולם חסר משום הכי מחללינן דמזוה לקדש על הראייה אלא אי אמרת זמנין מלא זמנין חסר אמאי מחללינן נעבריה האידנא ונקדשיה למחר אי דאקלע יום שלשים בשבת ה"נ הכא במאי עסקינן דאקלע יום שלשים ואחד בשבת דמזוה לקדש על הראייה מתיב רב כהנא^ה כשהמקדש קיים מחללין אף על כולן מפני תקנת הקרבן מדכולוהו לאו משום דמזוה לקדש על הראייה ניסן ותשרי נמי לאו משום דמזוה לקדש על הראייה אי אמרת בשלמא זמנין מלא זמנין חסר משום הכי מחללינן אלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללינן תיובתא כי אתא עולא אמר

עברוה לאלול אמר עולא ידעי חברין בבלאי מאי טיבותא עבדין בהדיהו מאי טיבותא עולא אמר משום ירקיא רבי אחא בר חנינא אמר משום מתיא מאי בנייהו איכא בנייהו יו"ב שחל להיות אחר השבת מאן דאמר משום מתיא מעברין ומאן דאמר משום ירקיא לאימת קא בעי להו לאורתא לאורתא טרח ומייתי ולמ"ד משום ירקיא לעבריה משום מתיא אלא איכא בנייהו וי"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מ"ד משום ירקיא מעברין ומאן דאמר משום מתיא בעממי ולמ"ד משום מתיא לעבריה משום ירקיא אפשר בחמימי אי הכי מאי שנא לדין אפילו לדידהו נמי לדין חביל לן עלמא לדידהו לא חביל להו עלמא איני והתני רבה בר שמואל ביכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל והחדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש אמר ר' רבא לא קשיא כאן לעברו כאן לקדשו והכי קאמר יכול כשם שמעברין את השנה ואת החדש לצורך כך מקדשין את החדש לצורך לתלמוד לומר החדש הזה לכם כזה ראה וקדש וכי הא דאמר רבי יהושע בן לוי מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו איני והא שלח ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי הווי יודעין שכל ימיו של רבי יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה ותשרי הא בשאר ירחי רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה רב דימי מנהדרעא מתני איפכא מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מ"ט הא

עברוה לאלול אמר עולא ידעי חברין בבלאי מאי טיבותא עבדין בהדיהו מאי טיבותא עולא אמר משום ירקיא רבי אחא בר חנינא אמר משום מתיא מאי בנייהו איכא בנייהו יו"ב שחל להיות אחר השבת מאן דאמר משום מתיא מעברין ומאן דאמר משום ירקיא לאימת קא בעי להו לאורתא לאורתא טרח ומייתי ולמ"ד משום ירקיא לעבריה משום מתיא אלא איכא בנייהו וי"ט הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה מ"ד משום ירקיא מעברין ומאן דאמר משום מתיא בעממי ולמ"ד משום מתיא לעבריה משום ירקיא אפשר בחמימי אי הכי מאי שנא לדין אפילו לדידהו נמי לדין חביל לן עלמא לדידהו לא חביל להו עלמא איני והתני רבה בר שמואל ביכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל והחדש הזה לכם ראש חדשים כזה ראה וקדש אמר ר' רבא לא קשיא כאן לעברו כאן לקדשו והכי קאמר יכול כשם שמעברין את השנה ואת החדש לצורך כך מקדשין את החדש לצורך לתלמוד לומר החדש הזה לכם כזה ראה וקדש וכי הא דאמר רבי יהושע בן לוי מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו ואין מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו איני והא שלח ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי הווי יודעין שכל ימיו של רבי יוחנן היה מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה ותשרי הא בשאר ירחי רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה רב דימי מנהדרעא מתני איפכא מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו ואין מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו לעברו מ"ט הא

העולם יש לנו הכל לפי צדצל עמוקה היא ואינה ארך הרים וגבעות כא"י ואין שולט בה אורי ואין כפי ישראל צריכין לעבר משום הילין כדאיתא צפרק קמא דסנהדרין (דף ט"א): **כזה ראה וקדש.** כיון שנתראה קדש צו ציוס: **לעברו.** לעשות את החסר מלא לצורך מותר: **לקדשו.** ציוס שלשים והלכנה לא נראית ואם ימתנו עד יוס מחר יהא שנת ויוה"כ סמוכין אין מקדשין לצורך: **וה"ק יכול כשם שמעברין לצורך כך מקדשין לצורך פ"ל כזה ראה וקדש.** ראה תחלה ואח"כ קדש אזל כשאתה מעברו ראה וקדש: **הוא: מאיימין על העדים על החדש שנראה בזמנו.** ציוס שלשים שיחרישו צצציל לעברו: **ואין מאיימין.** ציוס שלשים על העדים שלא נראהו ואין צריכין לקדשו היום כדי להפריד שנת מיום הכפורים ורצונו יעידו שקר: **הוא מנמדנו מאיימין נו.** א"ס אנו צריכין לעשות חסר: **ניסן ופסחי.** שהמועדות תלוין צהן מקדשין לצורך: **צשאר ירחי.** לא אחר מה צורך לנו צשאר חדשים לחסר ולעבר כגון אותה ששינוי צמסכת ערכין (דף ט:) אין פוחטין מארבעה חדשים המעוברין צצנה ולא נראה לעבר יוסר על שמונה והסם מפרשין הטעם ואם יעברו שמונה וצוה לא נראית ציוס שלשים מנלא שאלו צריכין לאיים עליהן לומר רצונו צצציל לקדש: **הא דגני רצה.** שאין מעברין ולא מקדשין לצורך: **אחרים היא.** דלמתי לעולם כל החדשים אחד מלא ואחד חסר ככדר מולד הלכנה שמתחדשת לעולם כצוף כ"ט ימים ומתאה שהן חמשים ותשעה לשני חדשים: **ארבעה ימים.** אס נקבע עשיו צחחד צצצת יהא לשנה מנלא נחה להלן ארבעה ימים: **ואם היסה שנה מעוברת ה'.** שמוסיפין עליה חדש חסר שדוחה להן מן שצועים שלימים יוס אחד:

(א) לקמן פ"ג (ב) הלכ"מ פ"ג דין ט"ו לק"מ העמק אמר רב לר' א (א) ונתן ערכין פ"א ה"ד לעל ו: שנת פו: סוכה ט: ערכין ט: (ד) ויקלע ט: (ה) ענין ש"ה דף טז ד"ה קלעא, (ו) י"ל דשעי וימת דתלמי,

תורה אור השלם
1. החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לקדש השנה: שמות יב ב

הגהות הב"ח
(ה) רש"י ד"ה איכא דלמתי כי קס"ד חילול שבת משום מלא: (ג) ד"ה נעבריה האידנא ביום שלשים וז:

מוסף רש"י
מפני תקנת הקרבן: של ר"ח שיקרי צמט (קס"ט) אלא ד' ימים בלבד. ראה רש"י ומוסף רש"י לעל ו.

רבינו חננאל

מדתן וכשהמקדש קיים ויצאין אף על כולן מפני תקנת קרבן, מפני החדשים כולן לאו משום דמזוה לקדש על הראייה, ניסן ותשרי נמי לאו משום דמזוה לקדש על הראייה, אלא משום תקנת המועדות. אלא אי אמרת בשלמא זמנין מלא זמנין חסר, משום הכי מחללינן אלא אי אמרת לעולם חסר [אמאי מחללינן תיובתא. וגם לעדות רבי יהושע בן לוי דאמר לעולם שני אחרים חסרין, הא מתניין תיובתא עליה, ולא עמדה אלא עדות ר' יסאי משום חזי וזכרה ומלאכי. כי אתא עולא אמר עברוה לאלול. כלומר אצטרין כפי צדיק לפרן הפסדת היותה ב"ד בית דין (לא היו מגלין אלא אותו למוזמנין לעיין) בדרבא על מפני שבתו, ועיבורה לאלול, וןלמפני (שקראו) [מה נקרא] סוד העבור, מפני שבתו לא לא היו מגלין אותו אלא למוזמנין לעיין בדרבא. והוה אותה שנה יוס שלשים לאלול אם הסמך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה. וכיון שראה (שלא) [עולא] כי עיבור לא בית דין לאלול, נאמה לו שבת דין מעברין על צורך השנה, שלא יבא ראש שנה בערב שבת ולא (בשאר) [באחד] שבבת, שאלא לחבר שתי קדושות כאחד, מפני כבוד משה, לא כגון שמתח יוס טוב בתענוג ירקו וכו' וכו'. וחלילה לעבר אלא על הסמכתה שפסדה ביום המשה רבינו, אבל מי שלא נתגלו [לן] העיקרים (מרומים) [נזמנה] כי על צורך מעברין, ועל זה אמר עולא אין שם צורך לדבר אלא משום ירקיא, ורבי אחא אמר משום מיתאי, ואם חל כ"ט באלול יוס חמישי, מיקלע ראש שנה בערב שבת, ולא יתכן שתי קדושות כאחד. (עולא) [ר' אחא] אמר מעברין לאלול, חשב בדעתו משום מיתאי דלא איסרוהו. כלומר, אם ישאר המת שני ימים יסריהו (ו) וכן יוס הכפורים שבת להיות באחד בשבת או בערב שבת כיוצא בו. אבל (אם) משום ירקיא לא מעברין, איפשר בחמימי. פי' א"ע דיימין ירקיא, איפשר למיכל מנייהו. ויש אומרים למישיקנהו ולבשולינהו ולמישיקנהו בחמימי, דאכיל ליהן במוצאי

מעמעין על שנראה לעברו, על ניסן ועל תשרי. רבא אמר הא דתני רבה בר שמואל אחרין היא, דלית ליה בעור בהדין כלל, דתני אין בין ראש השנה לראש השנה ואין בין עצרת לעצרת אלא ד' ימים בלבד, ואם היתה שנה מעוברת חמשה. פ"י אין בשנה לעולם אלא אחד מלא ואחד חסר, והן שני ימים, ויזאין הוי ישארו ד' ימים. ואם היא מעוברת, חדש בעבור כי ימים הוא, כ"ח ימים ויצאין הוי ושאר יום, הוי ד' ימים. רב דימי מתני איפכא, מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו, דאמרין הוה כיתא שריאה, לבנה הייתה, ולא מיתחיו כשיקרא, ואין מאיימין על העדים של חדש שנראה בזמנו לעברו,

(א) מדברי רבינו י"ט אלו נראה דגני אחרת היה לו בגמ' ללמ"ד משום ירקיא לא חייס משום מיתאי כלל משום דלפטר בעממי אכל י"ט דהא ביו"כ איכא בעממי.